

SVENSKA
P O E S I E N S
H I S T O R I A.

AF

C. J. LÉNSTRÖM.

Sine ira et studio.

SEDNARE DELEN.

ÖREBRO,
N. M. LINDHS BOKTRYCKERI.

1840.

SVENSKA
POESIENS
HISTORIA

ifrån 1809 till 1839.

Jemte

EN ÖFVERSIGT.

Samtidens Poesi i Sverige sedan 1809.

Låtom oss kasta en blick på tiden, innan vi bedömma de nya skolor, som nu uppkommo. — "Gustaf III dog och regerings-tömmarne lemnades i händerna på hans son Gustaf Adolph. Naturen hade bildat honom till en hederlig och ärlig privat man; men af sin *konungsliga* fader hade han icke ärft några af dess höga egenskaper. Ytterligt rädd och fördomsfull lade han icke blott ett ganska hårdt censurtvång på allt tryck inom riket, utan ställde äfven bokhandeln under den skarpa-
ste uppsigt. Alla nya åsikter, alla uppväckta idéer ansåg han såsom foster af den vildaste Jacobinism. Franska revolutionens buller hade injagat skräck i hans darrande hjerta. De män, som vakade med honom öfver trycktvånget, voro antingen så redlige och nitiske i sina embeten, att de icke ville åsidosätta sin strängaste pligt för det goda de kunnat verka, eller ock hade aldrig en ljusare skymt af ideer blickat in i deras kalla förstånd. Det enda litterära i bokhandeln voro usla, vattusiktiga romaner, öfversatte ur skocken af i synnerhet Tyska dussinprodukter. Dessa utspäddes någongång med ekonomisk vitterhet ur Akademiens förbättringsfabrik. — Men emellertid hade, oaktadt alla vakande falkögon, den nyvaknade philosophiska andan hunnit sprida sig till Upsala Universitet. Redan i slutet af sista seklet satte det derstädes utbredda Kantiska systemet tusende bekymmer i de icke så lätt rörliga Wolfianska professorernas hufvud. Man skriade och skrek då, såsom nu, öfver atheism och Jacobinism; men de nya lärorna segrade dock. I synnerhet bidrogo dertill den store och djuptänkande, samt derföre förföljda filosofhen *Höijers* bemödanden. Omkring honom samlades flere utmärkta män, och med dennes och andras biträde utgaf Hr *G. A. Silfverstolpe* sin *Litteratur-Tidning* och sin *Journal för Svensk Litteratur*. Af det vigtigaste inflytande på sin tid, utbredde dessa tidskrifter nya och grundligare åsikter i vettenskap och konst, och sökte, ehuru förgäfvess, att motarbeta förderfvets syndafloed. De upphörde

med de första åren af detta sekel, och år 1803 utgafs *Åbo allmänna Litteratur-Tidning*. Den indrogs af Regeringens vakande satelliter och ingen litterär kritik följde konstutvecklingen i spåren. Den nämnde förtjente Höijer hade väl åtskilliga gånger hos Regeringen anhållit om tillstånd till utgifvande af en vettenskaplig Journal; men man fruktade honom och hans åsikter. Och då man blygdes att afslå hans ansökning, uppsköt man sakens afgörande i 2 år, tills ett sådant privilegium, 1808 om hösten, hann att lemnas åt Hr *P. A. Wallmark*, hvilken man till detta ändamål fann mera tjenlig. Höijer afspisades med det svar, att Konungen ej ville hafva mer än ett Litterärt blad inom hela riket. Journalen för Litteraturen och Theatern började nu utgifvas i Juli månad 1809.

Emellertid hade genom Höijers och hans vänners bemödanden, den Tyska, Engelska och Italienska Litteraturen blifvit i Upsala mera känd. Unge talentfulle män omfattade dem med ungdomens hela värma och liflighet, och man började småningom inse, att det icke var det mest glänsande i poesi och konst, hvilket guldstämpladt från Stockholm utdelades. Redan de första åren af detta sekel bildade sig smärre litterära samfund (såsom sällskapet V. V.) till uppodlande af vettenskapliga och litterära anlag. Det sista af dem var *Auroraförbundet*, stiftadt den 10 October 1807. De upplöste sig väl, det ena efter det andra, allt som medlemmarne skingrades från Universitetet; men intet af dem har varit utan viktigt inflytande på de förbundnes litterära bildning. Det enda sätt, hvar på de under ett orimligt trycktvång kunde gifva sig luft, var genom muntliga yttranden och parodier på stycken, insände att täfla om priset i Svenska Akademien. Allting var emellertid i den starkaste spänning. De unga örnarne kände kraften af sina vingar; men deras flyckt fängslades af bojor.

Gustaf Adolfs valde upphörde i Martii månad år 1809. Tryckfriheten blef nationen återlemnad. All uppmärksamhet fästades vid dagens politik; men snart började dock bedröfliga järkecken för de rättrogne att visa sig på den litterära horisonten. Man yttrade sig nu mera högljuddt om Svenska Akademien, och i synnerhet om det Dagblad, *Journal för Litt. och Theatern*, som utgafs af en bekännare af sam-

ma skola. Man fann det innehålla allt annat utom Litteratur och det lilla af egentligen litterär syftning, som der infördes, var uppsatt med den mattaste och slappaste kritik, efter de mest ytliga grundsatser. Snart aftalades emellan några yngre vettenskapsidkare ett nytt Tidningsblad; men öfverenskommelsen erhöill ingen verkställighet. Mot slutet af året utkom anmälan om en litterär tidskrift *Lyceum*. Prospecten dertill gaf anledning att vänta en på djupare och mera filosofiskt grundade principer byggd kritik. Journalen för Litteraturen och Theatern, som fruktade en medtäflare på det litterära fältet eller trodde all grundlighet vara ett löjligt Charlataneri, ansåg det högst lämpligt, att så mycket som möjligt motarbete utgifvandet af den nya tidskriften. Nu utkom uti *Journal för Litt. och Theat.* N:o 75 Något om *Gaturenhållningen*, hvilket utgör den smutsigaste och plattaste Carrikatur öfver prospecten till *Lyceum*. Redan samma dag detta nummer utdelades, beslöts af några unga vitterhetsvänner i Stockholm, utgifvandet af ett dagblad, som med uppmärksamhet skulle följa Journalen under dess yra och tygellösa cavalcader på litteraturens fält, och inan årets slut utkom första N:o af *Tidningen Polyfem*. Den harangerade alla sina medbröder; men förband sig att framför allt taga *Journalen* under sin ömmaste upptuktelse. Nu hade stormen brutit ut, och striden fördes med buller och bråk. Utgifvarne af *Polyfem*, hvilka riktigt insett, att vid den apathi, som rådde inom Litteraturen, ingenting kunde uträttas med vettenskapliga afhandlingar och uppsatser, dem få kunde fatta i hela dess vidd, nyttjade emot sina motståndare det af alla så väl förstådda språket: satiren, löjet och sarcasmen. Med obarmhertighet tadlades och förlöjligades motpartiet, och nästan ur alla strider bortgick det beprydt af *Polyfem* med bjeller-kåpan och de långa öronen. — Journalen tog genast munnen full af väder; men grep sig för starkt an, och var nöjd, att åter i tysthet få utblåsa det. Försvaret blef matt och med hvar ny strid hade den, med nya dödliga sår, gjort sig mera förtjent, att, såsom lytt och lemlös slagen i fader-neslandets tjänst, blifva intagen på invalidhuset. Striden upphörde efter någon tid, och Journalen satt stolt bakom